

6. Voorbeeld conclusie KPO

Wij zagen (naam), een ... jaar oude jongen/meisje. Het uiterlijk is verzorgd en conform de kalenderleeftijd, wel/geen dysmorfe kenmerken. Bij kennismaking maakt ... contact. Er is wel/geen lijdensdruk, deze is wel/niet invoelbaar. Er is wel/geen sprake van ziekte besef en het inzicht is ....

Het bewustzijn is ... (helder). De oriëntatie is ... (intact). Het geheugen is wel/niet getoetst. De intelligentie wordt op ... niveau geschat. De aandacht is ... De verdeelde aandacht is .... Er worden wel/geen impulsiviteit, motorische onrust of stereotype bewegingen gezien (noem voorbeelden). De spraak is ... te verstaan. De intonatie is ... en de taal wordt wel/niet ondersteund door gebaren.

Het denken is ... van tempo en qua vorm. Inhoudelijk is het denken .... Perspectief innemen gaat ... bij een ... reflecterend vermogen. Er zijn wel/geen preoccupaties of angstige gedachten. Wel/geen aanwijzingen voor wanen. Wel/Geen echolalie en geen neologismen. Waarneming is ongestoord of Bij de waarneming is sprake van hallucinaties (geef soort hallucinaties weer), of er is sprake van (traumatische) intrusieve beelden. Er is wel/geen sprake van dissociatie.

In contact is hij/zij .... (bv voldoende) afgestemd en wel/niet coöperatief. Het oogcontact is .... en van ... kwaliteit. Er is .... contactgroei en wederkerigheid. In spel (nadoen, doen-alsof, fantasiespel). De emotieherkenning is .... Inschatting van de Theory of Mind is ...

Gewetensontwikkeling .... Bij het interpreteren van de sociale platen heeft hij/zij ... overzicht en benoemt ... de kern.

De stemming is ... met een ... modulerend affect. Er is wel/niet sprake van zelfbeschadiging en/of suicidaliteit. Impulsiviteit is op ... gebied wel/niet aanwezig.

De mimiek is .... De psychomotoriek is .... Wel/geen dwanghandelingen of tics waargenomen.

7. Toestemming en ouderlijk gezag

<12 jaar: gezaghebbende moet toestemming geven
12-16 jaar jongere en gezaghebbende moeten toestemming geven
>16 jaar jongere zelf moet toestemming geven

8. Medicatie

In het algemeen wordt geadviseerd om terughoudend te zijn met het starten van medicatie bij kinderen, zeker wanneer het gaat om sederende medicatie.
Doseringen: www.kinderformularium.nl
Behandelrichtlijnen: www.kenniscentrum-kjp.nl

9. Bronnen en naslag

Handboek – Kinder- en jeugdpsychiatrie, R. Lindauer en W. Staal, 2022
Kinder- en Jeugdpsychiatrie, F. Verhulst en F. Verheij, 2014
Richtlijn Kinder- en Jeugdpsychiatrie onderzoek – de Bascule, 2005
Groei document, Kinder- en Jeugdpsychiatrie onderzoek, Karakter, 2008

Veiligheid: meldcode Veilig Thuis: <https://www.veiligthuisqv.nl/professionals/meldcode-en-afwegingskader/>
Seksuele ontwikkeling: <https://www.movisie.nl/interventie/vlaagengsysteem>
Suïcidaliteit: www.113.nl

Kinder-Psychiatisch Onderzoek – adolescenten (12-18 jr.)

1. Algemeen

- Dit zakkaartje biedt handvatten voor de praktische uitvoer van het Kinder-Psychiatisch Onderzoek (KPO) en kan gebruikt worden als leidraad, het is geen 'gouden standaard'.
- Met KPO bedoelen we de status mentalis, als onderdeel van bredere diagnostiek (eerdere informatie, klachten anamnese, voorgeschiedenis, ontwikkelingsanamnese, vragenlijsten, psychologisch onderzoek, IQ, observaties/informatie uit verschillende milieus) o.b.v. alleen het KPO geen classificatie stellen.
- Probeer een jongere minimaal tweemaal te zien, bij voorkeur zowel met als zonder ouders.
- Beschrijf objectief wat er gebeurt zonder direct te interpreteren
- Het KPO wordt beïnvloed door je eigen gemoedstoestand, neem dit mee en wees bewust van hoe je zelf in het KPO zit.

2. KPO adolescenten (12-18 jaar)

Het onderzoek bestaat uit verschillende onderdelen en het is belangrijk de jongere te volgen. De in dit zakkaartje geboden structuur kan aangehouden worden als een basis, maar volg dit niet te strak.

Bespreek moeilijkere onderwerpen op ongeveer 1/3 van het gesprek, dan is er daarna voldoende tijd om te reguleren.

Zie het eerste gesprek als de kennismaking en leg de focus op het contact maken. Let goed op de kwaliteit van het contact en wat een jongere aan kan, dit beïnvloedt hoe vaak en lang je een jongere spreekt. In een aanvullend gesprek kan extra informatie worden uitgevraagd. Het doen van een spelletje kan ook bij adolescenten helpen in het contact leggen.

Setting

(Spel)kamer met gesloten kasten, aan een hoge tafel. De onderzoeker gaat schuin tegenover de jongere zitten. Tekenmateriaal en een spelletje klaar op tafel.

Start gezamenlijk met ouder(s). Tenzij de jongere hier geen toestemming voor geeft.

Introductie

Geef uitleg over het gesprek, de duur en het doel ervan. Bespreek vertrouwelijkheid, privacy en de grenzen hiervan. Denk aan het gebruik maken van circulaire vragen (zie pagina 3).

Reden van de verwijzing

Voorkom dat ouders jou gaan vertellen welke moeilijkheden er zijn zonder dat de jongere erbij is. Probeer de moeilijkheden die er zijn bespreekbaar te maken in aanwezigheid van de jongere en de ouders/verzorgers. Hierdoor kun je een gezamenlijke probleemdefinitie opstellen en voorkom je dat de jongere de probleemhouder wordt.

NB/ wanneer de jongere erg geremd is, dan eerst over b.v. invulling dagelijks leven starten.

Formuleer de probleemdefinitie

"Wat brengt jou en je gezin hier?" i.p.v. "Wat brengt jou hier?"
Aan jongere – "Waar ben je goed in?" "Waar heb je zelf vooral last van?" "Waar denk je dat je ouders last van hebben?" "Waar denk je dat je ouders vinden dat er iets aan moet veranderen?"
Aan ouders – "Waar denken zij dat jongere het meeste last van heeft?" "Wat vinden ouders zelf lastig?" "Wat zouden ouders zelf willen leren?"

NB/ Bij voorkeur in gezamenlijkheid, zodat ze het van elkaar horen. Observeer de (nonverbale) reacties

2

* Deze onderwerpen moeten minimaal meegenomen worden in een crisisbeoordeling wanneer

waar je op terug wilt komen? "Waren er dingen die je lastig vond?"

"Hoe vond je het gesprek?" "Zijn er onderdelen die nog niet aan bod zijn gekomen of dingen

Afsluiting

Middelen (mis)gebruik.

Stemming en suicidaliteit of suicidale gedachten.

Traumatisering (vb mishandeling, misbruik, pesten...) en wel/niet in de ruimste zin van het woord.

Theory of mind?

Hoe is de emotie gereguleerd, hebben ze herkenning, regulatie van omgeving, is er

last last? ... geweest?" "Zijn anderen wel eens ...?" "Hoe merk je dat aan jou?"

Emoties (evl. m.b.v. tekens of platen): "Welke emoties heb je?" "Welke ken je?" "Wanneer voor het milieu.

Toekomstverwachting en -wensen: denken over de eigen toekomst, toekomst van de planeet en

Risicofactoren

In ieder geval: Vermoeidheid, ervaren van lichamelijke klachten bij stress/spanning/sombereheid.

Lichamelijke klachten

Peergroep gedrag en uitgaan, identiteit, gender en seksualiteit.

Personalijsheidskenmerken

andere aan?" "Staan deze onder druk door huidige de problemen die er spelen?"

hij/zij ziek is?" "Wat is voor jou een relatie?" "Heb jij een relatie (gehad)?" "Hoe ga je relaties met

Vriendschappen en relaties

"Wat is een vriend?" "Heb jij vrienden?" "Wat doen jullie samen?" "Wat doe je als je hoort dat

De relaties met ouders, broers en zussen. Het functioneren op school en nevenactiviteiten.

Persoonlijke welzijn

Met wie wonen ze samen, gezin, familie, school, werk, vrienden, vrije tijd.

Huidige woon/leefsituatie

Systematisch uitragen DSM criteria.

Klachten anamnese

andere last van hebben?" (ziekiebesef en -inzicht, theory of mind).

"Waar heeft jongere zelf last van?" "Waar hebben anderen last van, of denk jij jongere dat de

Als een jongere al in behandeling is, bespreek waarom ze in behandeling zijn.

"Wat vindt je leuk en wat ben je goed in?" "Waar wil je beter in worden?"

Sterke kanten en ontwikkelpunten

Wat vindt jongere hiervan?

van ouders? Hoe is de reactie op het weer samenkomen? Reflecteer op het gezamenlijke deel.

Observatie: Hoe verloopt het oplossen, afscheid nemen? Hoe is de interactie met jou na vertrek

Beide partijen los van elkaar

3

Zie ook: www.113.nl

andere mensen het en zo ja, hoe reageren zij?"

Zo ja, "wat doe je dan?" "Hoe vaak?" "Waarom doe je het?" "Wat is het effect?" "Weten

Vraag bv. "Sommige jongeren doen zichzelf wel eens opzettelijk pijn, doe jij dat ook wel eens?"

(bv afschidsbrieven, in huis halen middelen, etc.), (eerdere) pogingen en zelfbeschadiging.

Zo ja, vraag concreet door over frequentie, inhoud van de gedachten, plannen, voorbereidingen

wel eens, ik wil zo niet verder leven?"

"Denk je wel eens, van mij hoeft het niet meer?" "Denk je wel eens aan zelfdoding?" "Denk je

Uitragen suicidaliteit en zelfbeschadiging

er wel eens mensen over jou grenzen heen gegaan, zo ja, op wat voor manier?"

"Zijn er ingrijpende gebeurtenissen geweest (recent of langer geleden)?" "Zijn er wel eens

sachtoffer zijn van een ongeval, overval, mishandeling of misbruik.

hij/zij daar behoeft aan heeft. Met ingrijpende gebeurtenissen bedoelen we bv. getuige of

om je daar enkel over te informeren (het is gebeurd) maar mag er ook verder over vertellen als

gebeurtenis hebben meegemaakt, het is voor jou als professionaal belangrijk om te weten of dit

inleden – Geef uitleg over dat er veel jongeren zijn met dit soort klachten die een ingrijpende

Uitragen traumatische ervaringen

mate van kritiek(j), sturen vs. meegaan.

B.v. actieve deelname vs. afwachtende houding, complimenteren vs. kritiek uiten (let wel op de

hoe je zelf in het KPO zit, ook kun je dit actief inzetten om de reactie hierop te onderzoeken.

Het KPO wordt beïnvloed door je eigen gemoedstoestand, neem dit mee en wees bewust van

Veranderen van eigen gemoedstoestand

delen ("dat vind ik ook zo leuk" of "mijn dochter houdt daar ook zo van").

Dit doe je door goed te luisteren, emoties te valideren ("ik kan begrijpen dat je zo voelt"),

humor in te zetten (bv. een grapje maken), een compliment te geven, een gezamenlijkheid te

Contact maken en aansluiten

vertellen?"

"Vb. Als ik aan je moeder zou vragen om jou te beschrijven, wat denk je dat ze dan zou

formuleren van een gezamenlijke probleemdefinitie. Echter je kunt deze ook inzetten in een

belangswaard van een ander te zeggen in het bijzijn van die ander. Dit kan bijdragen aan het

Circulaire vragen

"Weet je waarom je hier bent?" Geef uitleg waarom jij (de onderzoeker) er bent.

"De meeste jongeren vinden het best spannend om hier te zitten, geldt dat voor jou ook?"

3. Gesprekstechnieken

4. Aandachtspunten KPO Adolescenten

Eerste indruk

Uiterlijk passend bij leeftijd, dysmorfe kenmerken, verzorging, temperament. Overgang van wachtkamer naar spreekkamer. Ouder-jongere-onderzoeker interactie; in aanwezigheid van ouders en in afwezigheid van ouders.

Ontwikkelingsniveau / Intelligentie

Naar welke school gaat jongere, welk niveau, hoe gaat dat, cijfers? Taal gebruik, zinsopbouw. Abstractie niveau, meta niveau in gesprek.

Sociale communicatie

"Waar let je op als je met iemand in gesprek bent?" "Waar kijk je naar?" "Waar luister je naar?" "Hoe probeer je de ander te begrijpen en hoe begrijpen ze jou?" "Hoe zie je als iemand boos is, hoe kan je dat bij jezelf merken, bij een ander?" Gedeelde aandacht (Is er gezamenlijke aandacht van onderzoeker en jongere voor objecten of gebeurtenissen in de wereld?). Non-verbale communicatie: gebruik van en reactie op. Oogcontact: kwaliteit en kwantiteit. Wederkerigheid: wat roept de jongere bij je op?

Theory of mind

Reflectie op zichzelf? In hoeverre heeft jongere zicht op effect van eigen gedrag op ander? Hoe is de reactie op een verhaal van onderzoeker, kan de jongere zich in jou (onderzoeker) verplaatsen? ("Wat denk je dat er toen gebeurde?" "Wat denk je dat ik toen dacht/hoe ik me toen voelde?")

Repetitief, stereotype gedrag, tics

Friemelen, fladderen, rondjes draaien, wiegen; Sorteren, steeds dezelfde handeling; tics.

Stemming en affect

Evt. met gebruik van emotie schaal, vraag hierbij naar de stemming thuis, op school, bij vrienden, sport, etc. Observeer het affect tijdens gesprek over klachten, moeilijkheden, vrije tijd, etc.

Regulatie van gedrag en emotie

Evt. m.b.v. tekenen of platen: "Welke emoties heb je, welke ken je, wanneer voor het laatst ... geweest, anderen wel eens ... hoe merk je dat aan jou?" Hoe is jouw emotie regulatie (tekenen), hebben ze herkenning, erkenning en regulatie van omgeving? NB. Soms lukt het beter om vanuit de belevingswereld e.e.a. uit te vragen, bv door in gesprek te gaan over favoriete computerspel. Bv. "Wat voor figuur zou jij zijn? Wat zijn dingen die jij moeilijk vindt? Wat kan die figuur in het computer spel wel wat jij niet kan?"

Denken

Vorm: Coherentie, associativiteit, magisch vs. realistisch denken. Associeert de jongere zonder de onderzoeker mee te nemen in zijn gedachtenontwikkeling of stermt de jongere goed af? Inhoud: Vraag naar wanen.

Gewetensontwikkeling

Contact met politie/justitie? Wel eens dingen gedaan die niet door de beugel kunnen, opzettelijk misdragen of waardoor je in contact had kunnen komen met politie/justitie, hoe kijk je daar op terug, spijt, schuldgevoelens? Ook kan een voorbeeld van een dilemma worden voorgelegd aan een jongere (zie ook pagina 5).

Waarneming

Evt. m.b.v. projective storytelling cards (Caruso & Pulcini, 1993) of een poster aan de muur. Beschrijving van de platen door jongere geeft een goed beeld van het overzicht, detail gerichtheid, de emotieherkenning en de inleving in sociale situaties. Hallucinaties.

4

Aandacht, geheugen, executieve functies

Uitvragen hoe de aandacht/concentratie, impulsiviteit en hyperactiviteit is in verschillende settings. Observatie aandacht, concentratie en afleidbaarheid tijdens het gesprek Evt. de jongere een complexe figuur laten natekenen en na 10 min uit het hoofd herhalen. Vaak onderdeel van NPO.

5. Mogelijke hulpmiddelen bij KPO Adolescenten

Bal

Over en weer spel, impulsiviteit, motoriek. Bij jongeren die moeite hebben los te komen over en weer gooien, vraag stellen bij gooien vd bal, antwoord geven bij vangen.

Spelletjes (Bv. Djenga, Wie is het?, Uno)

Het doen van een spelletje kan ook bij adolescenten helpen in het contact leggen, zoek een spel, bv Jenga, waarin spannende momenten zitten en afstemming nodig is. Wederkerigheid, beurt nemen, impulsiviteit, in staat uitleg te geven, frustratietolerantie bij verlies/vals spelen "Wie is het?" Spiegelen onderzoeker, gebruik taal en variatie.

Tekenopdrachten

Fijne motoriek. Fantasie. Durft hij/zij te tekenen? Kan jongere vertellen wat het heeft getekend? Kan jongere iets vertellen over emoties van zichzelf, van anderen op de tekening? Verschillende opties: Gezin (als dieren) - onderzoeken van sociale communicatie, theory of mind en/of uitvragen sterke kanten en verbeter punten va jongere zelf en gezinsleden: "wie heb je getekend? Wat voor eigenschappen heeft dit dier/deze persoon? Welke eigenschappen heeft dit dier nog meer en is dat iets wat je bij die persoon ook herkent? Kun je uitleggen waarom je voor deze dieren hebt gekozen? Welk dier zou x zelf hebben gekozen en waarom? Welk dier zouden xx voor jou hebben gekozen en waarom?"; Vier basis emoties - onderzoek van emotie herkenning/beleving/theory of mind; Golf/walvis afmaken - onderzoek fantasie, detail gerichtheid).

Platen/foto's

Welke emoties (her)kent de jongere. Kan jongere zich verplaatsen in de foto? Kan jongere zelf vertellen over eigen emoties? Beschrijving van de platen door jongere geeft een goed beeld van het overzicht, de emotieherkenning en de inleving in sociale situaties.

Theory of mind

Door circulaire vragen te stellen daag je een jongere zich te verplaatsen in anderen en van perspectief te veranderen, lukt dat?

Voorbeeld dilemma - gewetensontwikkeling

Iemands echtgenoot wordt ernstig ziek en er is 1 medicijn wat hem/haar kan helpen, echter dit is zo duur dat hij/zij dit niet kan betalen. Hij/zij doet een verzoek bij de apotheek om het te ontvangen wat wordt afgewezen. Daarom besluit hij/zij om het op nacht uit de apotheek te stelen.

Projectie vragen

Driewensenvraag, wie neem je mee naar een onbewoond eiland, gezin in dieren laten tekenen (karaktereigenschappen), Je gaat naar onbewoond eiland, wat neem je mee? Als je iets zou mogen veranderen aan het leven wat je nu hebt, wat zou dat dan zijn?

Complex figuur

Aandacht, geheugen, executieve functies; Laat de jongere een complexe figuur natekenen. Vervolgens overgaan op iets anders en na tien minuten vragen om de figuur nogmaals uit het hoofd na te tekenen.

5

Aantekeningen

Aantekeningen

